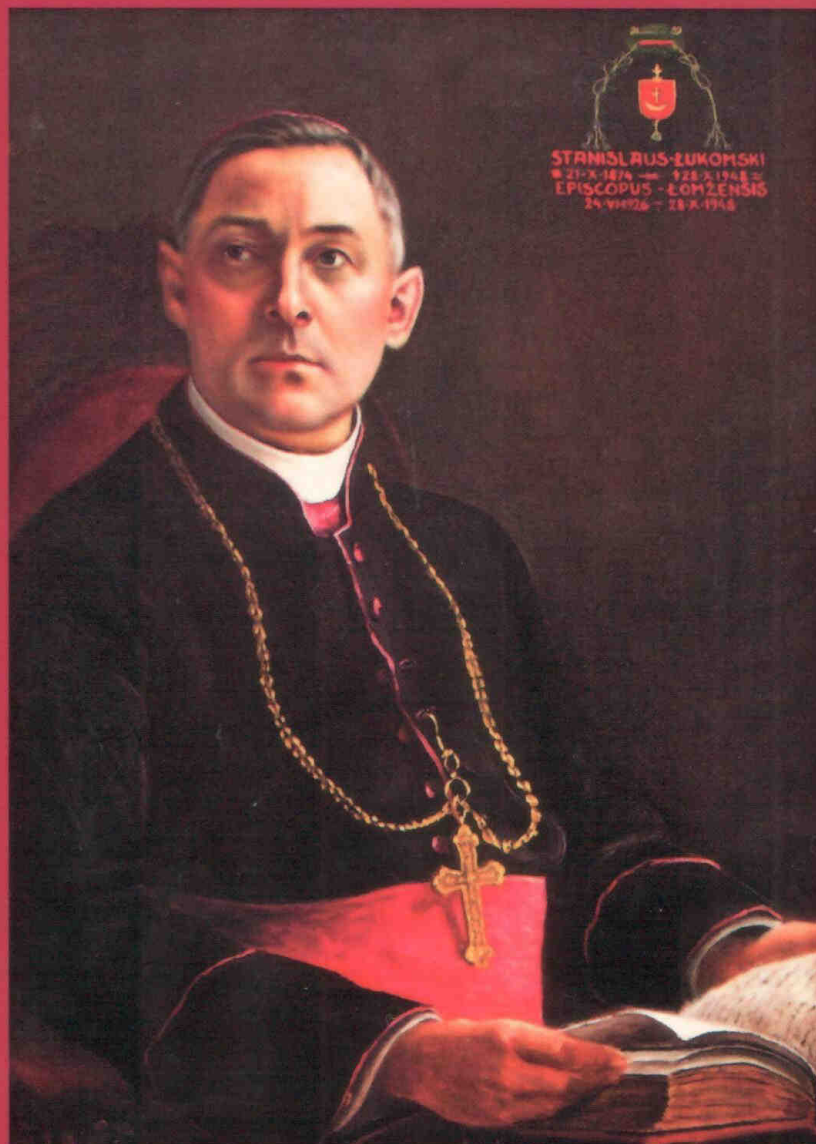

ks. Tadeusz Białous

Biskup
Stanisław Kostka Łukomski
(1874–1948)

PASTERZ NIEZŁOMNY

Zacznę swą recenzję od wyrażenia radości, że podjęty został trud napisania pełnej biografii osoby tak bardzo znaczącej nie tylko w życiu Kościoła katolickiego w Polsce. Biskup Stanisław Kostka Łukomski jest dość często wspominany w różnych pracach historycznych, jednak głównie incydentalnie, ze wskazaniem na niektóre jego decyzje lub wypowiedzi, z reguły budzące kontrowersje. Właściwie więc po raz pierwszy – nie licząc krótkich biogramów i prac magisterskich – została opisana i skomentowana postać sufragana poznańskiego, biskupa łomżyńskiego, sekretarza Episkopatu Polski. (...) Jak przystało na biografię w zasadzie zachowany został porządek chronologiczny, ale doktorant bardzo udanie włączył rozdziały tematyczne, opatrzył je lakonicznie brzmiącymi tytułami. Dzięki temu możemy niejako a priori nabrać przekonania, że nie pominięta została żadna naprawdę ważna kwestia.

Fragment recenzji dr. hab. Adama Czesława Dobrońskiego, prof. UwB

Zestawienie bibliograficzne, które obejmuje materiały rękopiśmienne znajdujące się w archiwach kościelnych (Watykan, Gniezno, Poznań, Siedlce, Łomża, Elk, Augustów, Pniewy, Sadki) i państwowych (AAN Warszawa, UAM Poznań, WAP Białystok, AP Łomża, IPN Białystok), wywiady, źródła drukowane, nie wyłączając prasy, a także literaturę pomocniczą dawną i najnowszą, nie tylko daje dobry obraz samego warsztatu naukowego Autora, ale ukazuje również miarę Jego wcale niemałego wysiłku badawczego. Studium nad postacią historyczną, zwłaszcza nad taką postacią, jaką był biskup Stanisław Łukomski, stanowi zawsze spore i trudne zarazem wyzwanie naukowe. Wymaga bowiem od prowadzącego je nie tylko dogłębnej i wyspecjalizowanej znajomości zasad stosowanych w samej biografistyce, ale także niepośledniej wiedzy z zakresu nauk pomocniczych historii, historii powszechnej, historii regionalnej, historii politycznej, a przede wszystkim historii Kościoła. (...) Przyznać jednak muszę, że z kłopotliwych sytuacji wyszedł z dobrym rezultatem, a jeśli rozwiązanie wymagało pozostania na poziomie hipotezy, to jest to hipoteza, którą można nazwać słuszną wypadkową precyzyjnej analizy zebranych danych. Wykazał się umiejętnością analizy materiałów źródłowych, interpretacji, a także użytkowania pozyskanych z nich informacji. Podkreślenia warte jest także to, że Autor z doskonałym wyczuciem, bez nadużywania proporcji i sztucznego przeciążania tekstu, włącza teksty źródłowe, zwłaszcza wspomnienia samego Biskupa, w swoją narrację.

Fragment recenzji ks. dr. hab. Kazimierza Łataka, prof. UKSW

ks. Tadeusz Białous

Biskup
Stanisław Kostka Łukomski
(1874–1948)

PASTERZ NIEZŁOMNY

Towarzystwo
Miłośników Rajgrodu

Rajgród 2010

Opracownie graficzne
NORBERT HOFMANN-DELBOR

Skorowidze zestwiły
ANETA I ALEKSANDRA BIAŁOUS

Łamanie
HOF service

Copyright by Tadeusz Białous

Wydawca
TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW RAJGRODU
ul. Warszawska 32/20, 19-206 Rajgród
e-mail tmr@rajgrad.pl

Druk i oprawa
DRUKARNIA WYDAWNICTW NAUKOWYCH
Łódź

ISBN 978-83-88371-21-9

Autor dziękuje za pomoc
w przygotowaniu publikacji
WIESŁAWIE LEWCZUK
DANIELI KASPRZAK
EDYCIE CIECIUCH
JAROSŁAWOWI SZLASZYŃSKIEMU

Opracownie graficzne
NORBERT HOFMANN-DELBOR

Skorowidze zestwiły
ANETA I ALEKSANDRA BIAŁOUS

Łamanie
HOF service

Copyright by Tadeusz Białous

Wydawca
TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW RAJGRODU
ul. Warszawska 32/20, 19-206 Rajgród
e-mail tmr@rajgrad.pl

Druk i oprawa
DRUKARNIA WYDAWNICTW NAUKOWYCH
Łódź

ISBN 978-83-88371-21-9

Autor dziękuje za pomoc
w przygotowaniu publikacji
WIESŁAWIE LEWCZUK
DANIELI KASPRZAK
EDYCIE CIECIUCH
JAROSŁAWOWI SZLASZYŃSKIEMU

Spis treści

Wstęp	9
Rozdział I	
Młodość i pierwsze lata kapłaństwa	17
1.1. Dom rodzinny	17
1.2. Droga do kapłaństwa	22
1.3. Kapelan	30
1.4. Proboszcz koźmiński	36
Rozdział II	
Sufragan poznański	43
2.1. Okoliczności powrotu ks. Łukomskiego do Poznania	43
2.2. Troska o patriotyczne wychowanie młodzieży	47
2.3. Inicjator powstawania szkolnictwa w niepodległej Wielkopolsce	54
2.4. Pomoc w administrowaniu diecezją a nominacja biskupia	62
2.5. Po śmierci kard. prymasa E. Dalbora	71
Rozdział III	
Ordynariusz łomżyński	77
3.1. Diecezja łomżyńska, jej geneza i struktura. Dzieła rozpoczęte przez biskupa Jałbrzykowskiego	77
3.2. Ingres biskupa Łukomskiego	87
3.3. Administracja diecezją, polityka personalna	93
3.4. Zarząd majątkiem kościelnym	107
Rozdział IV	
Duszpasterz i wychowawca	111
4.1. Troska o seminarium i formację kapłańską	111
4.2. Organizator ruchu katolicko społecznego	122
4.3. Troska o kult religijny	137
4.4. Trudności biskupa w relacji z władzami administracyjnymi	144

Rozdział V

Nauczanie poprzez listy pasterskie i orędzia	161
5.1. Sprawy dotyczące Kościoła powszechnego lub lokalnego	162
5.2. Sprawy dotyczące teologii dogmatycznej	171
5.3. Sprawy dotyczące teologii moralnej	177
5.4. Sprawy dotyczące teologii ascetycznej	184
5.5. Sprawy dotyczące Ojczyzny	187
5.6. Forma językowa listów	196

Rozdział VI

Zaangażowanie na forum Episkopatu	199
6.1. Sekretarz Episkopatu i członek Komitetu Biskupów	199
6.2. Członek Komisji Szkolnej	202
6.3. Członek Komisji Papieskiej, Mieszanej i Rytuału	207
6.4. Praca przy Synodzie Plenarnym i inne inicjatywy	212
6.5. Troska o Polską emigrację	216

Rozdział VII

Czas drugiej wojny światowej	221
7.1. Decyzje biskupa poprzedzające wybuch drugiej wojny światowej ..	221
7.2. Pierwsze dni wojny i czas okupacji sowieckiej (1939–1941)	226
7.3. Czas okupacji niemieckiej (1941–1944)	232
7.4. Ocalenie katedry i innych budynków kościelnych. Ostatnie miesiące wojny	245

Rozdział VIII

Reorganizacja struktur diecezji po drugiej wojnie światowej	251
8.1. Zarządzania biskupie w latach powojennych	251
8.2. Postawa względem władzy ludowej	264
8.3. Okoliczności śmierci	281
8.4. Charakterystyka biskupa Łukomskiego	292

Zakończenie	301
-------------------	-----

Aneksy	305
Bibliografia	327
Skorowidz nazw osobowych	345
Skorowidz nazw geograficznych	351
Wykaz Skrótów	355